ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

PISMO POŚWIĘCONE NUMIZMATYCE I SFRAGISTYCE

WYDAWANE I REDAGOWANE

przez

MIECZYSŁAWA KURNATOWSKIEGO.

Nr. 16. | Kraków, Kwiecień 1888. | Rocznik V.

„Zapiski Numizmatyczne“ wraz z dwoma tablicami i dodatkiem Cennika monet i medali wydawanego od r. 1882 wychodzą w Styczniu, Kwietniu, Lipcu i Październiku. — **Warunki prenumeraty**: rocznie wraz z przesyłką pocztową: w *Państwie austryackiem* 4 złr.; w *Niemczech* 8 mark; w *Rossyi* 4 ruble; we *Francyi* i innych krajach 10 franków.

W Warszawie przyjmuje prenumeratę Kantor Loteryi klassycznej **A. Goldstein** na *Krakowskiem Przedmieściu* Nr. 438/57.

Administracya i Redakcya: Kraków, rynek Nr. 17.

Przyczynki do historyi medali i monet Polskich

bitych za panowania Stanisława Augusta.

(Ciąg dalszy).

W r. 1786 osiągnięto zysku 15,587 zł. 25 gr. $1^{26}/_{32}$ szel. Wybito: *Dukatów* sztuk 5,797 wartości 98 584 zł. 22 gr. $1^{1}/_{2}$ szel., *Talarów* —, *Półtalarów* —, *Dwuzłotówek* —, *Złotówek* 164,018 zł., *Półzłotków* 141,682 zł. 15 gr., *Sr. groszy* —, *Trzygroszówek* 32,263 zł. 21 gr. *Groszy* 5,945 zł. 28 gr., *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

1787. Na miejsce Zamojskiego mianuje król Hijacentego Małachowskiego kancl. w. k. prezesem komisyi menniczej.

Dnia 22 stycznia król donosi komisyi menniczej, że chce nadal chętnie na mennicy straty ponosić, aby tylko nie było potrzeby zmieniać stopy menniczej. Lecz jeżeli komisya inaczej postanowi, mennicy takowemu postanowieniu podlegać każe, jednakowoż wcześnie ostrzega, że ani przed dziś żyjącym narodem, ani przed potomnością winy na siebie brać nie będzie za wyniknąć mogące ztąd szkodliwości [16]).

16) D. 22 stycznia 1787. JWPanu Małachowskiemu Kanclerzowi W. K.

§ 1. Wiadomo jest, że król, od zaczęcia traktowania w materyi menniczey po ostatnim seymie iednostaynie w tym był y iest dotychczas zdania, że wszelka odmiana jakakolwiek czyli w walorze wewnętrznym czyli w kursie Monety Srebrney Polskiey od 20 lat bitey, byłaby szkodliwą dla kraju y dla tego życzy, aby Jey nie czynić.

§ 2. Że dotąd ponosił król coroczną stratę swoję znaczną i publico wiadomą, w fabrykacyi teyże monety, dla tego, było niektórych zdaniem, aby pięćkroć sto tysięcy złotych polskich waloru, w miedzianej monecie wybite zostało: ponieważ ostatnie prawo 1786 zdaje na nieograniczoną y w tym zostawować moc Komissyom.

§ 3. Jeżeliby zaś zdawało się że Prawo dawniejsze do dziesiątego grosza wiążące facultatem monetandi miedzianych pieniędzy, nie może bydź dysponowane, król y dziś

Komisya obradująca nad zmianą stopy menniczej nie przyjmuje stopy pruskiej, gdyż natenczas według traktatu welawskiego musiałby być dozwolony kurs pruskim pieniądzom w Polsce, takowe ten sam co polskie kurs miećby musiały, żadnej redukcyi przedsięwziąćby nie można i otworzyłaby się Prusom legalna droga do zupełnego zniszczenia Polski fałszywą monetą.

Komisya skarbowa wspólnie z komisyą menniczą wywięzując się ze zlecenia sejmowego, ustanawia nową stopę menniczą, pogorszając takową o $3^1/_2$ zł., t. j. z marki kolońskiej czystego srebra ma się nadal wybijać $83^1/_2$ zł. (Zapiski Nr. 6, str. 101 Tab. II).

Co do wielości mającej być wybitej monety ze srebra w kraju nabytego, mają się porozumieć ze strony komisyi skarbowej Kossakowski podskarbi, ze strony komisyi menniczej Bronikowski i rezultat swych narad komisyom do zatwierdzenia przedłożyć.

Prawem z r. 1766 obowiązana była komisya skarbowa dostarczyć potrzebną ilość złota do mennicy co i nadal dziać się powinno. Aby zaś więcej złota do kraju ściągnąć, żąda komisya mennicza, aby cło złotem było opłacane.

Jakie gatunki monety bić się mają, ma oznaczyć komisya mennicza.

Za przyniesione 80 zł. dawnemi srebrnemi pieniędzmi do mennicy, ma się wypłacać 80 zł. nowemi srebrnemi z dodatkiem $3^1/_2$ zł. miedzią.

Na konferencyi dnia 31 stycznia komisya skarbowa pozwala komisyi menniczej bić zwyż oznaczonej normy miesięcznie 19,000 zł. miedzi na opłacenie pensyi oficyalistom menniczym. Na $83^1/_2$ zł. wybitych z grzywny kolońskiej w kraju kupionego srebra wybić w miedzi 10 zł., na $83^1/_2$ zł. wybitych z grzywny kolońskiej za granicą kupionego srebra 22 zł. w miedzi. Wszelkie dotychczas bite pieniędze napływające do kas rządowych będą oddawane do mennicy do przebicia. Nie pozwala się więcej jak 12,000 grzywien srebra na rok z za granicy sprowadzać. Uchwała ta dnia 11 lutego została doręczona królowi przez Małachowskiego [17]).

Przez miesiąc luty mennica jest zupełnie bezczynna, gdyż na nową stopę dopiero od 1 marca bić zaczęto.

---

deklaruje, że woli trwale swoję stratę ponosić niżeli dla tej przyczyny, odmiany wprowadzać szkodliwe, iako jest w pierwszym paragrafie powiedziano.

§ 4. Jeżeli mimo to królewskie oświadczenie Komissya skarbowa koronna, zechce koniecznie postanowić odmiany iakie w kursie lub walorze wewnętrznym, król każe mennicy swoiey takowym postanowieniom podlegać, ale wcześnie ostrzega, że ani przed dziś żyjącym Narodem ani przed potomnością winy na siebie brać nie będzie, za wyniknąć mogąca ztąd szkodliwość.

§ 5. Bo ieżeli oto idzie, aby moneta nowa srebrna, tak ta, która ieszcze jest w kraju naszym, iako y odtąd bitą bydź mająca, nie wychodziła za Granicę, na to mogą się wynaleść sposoby, bez naruszenia ani kursu ani waloru aktualnego Monety naszey srebrney.

Stanisław August król.

17) W dopełnie iu Prawa Nowego po Konferencyach Skarbu koronnego z Kommissyą Menniczą w Przytomności JW. Podskarbiego Nadwornego Lit. zaczętych, a po wyjeździe Jego z Warszawy za poprzedzającym na piśmie P. Kommissyi Skarbu W. X. Lit. żądaniem układu Nowey Monety kończonych z przeciągiem dwóch miesięcy pracowicie w tak ważney i trudney Materyi odbywanych, gdy przez Kommissyą Skarbu Koronnego stósownie do położenia kraiu Polskiego biorąc szrodek między Ligami Państw sąsiadujących przy względzie na proporcyą w tym czasie między Złotem a Srebrem w Państwach Zagranicznych zachowaną, Stopień bicia Monety Srebrnej Ośmdziesiąt Trzy 7 puł zł. z feynu Grzywny Kolońskiey za użyteczny został oświadczony, a Kommissya JKMci po ustanowionym tym dla bicia Monety Stopniu, tak na zapobieżenie, aby tak dziś w kursie będąca Moneta, y bić się mająca nie wychodziła z kraju y massa krajowego Srebra w pewney środkowey tylko zostawała kwocie, tudzież na pomaganie

Dnia 5 marca komisya skarbu litewskiego sprzeciwia się biciu 22 zł. miedzi na grzywnę srebra, gdyż konstytucya z r. 1768 nakazuje, aby na 70 milionów zł. srebra, 6 milionów miedzi było wybite, a konstytucya z r. 1775 na 8 milionów srebra 1 milion miedzi. Protestuje również przeciw zezwoleniu wybijania 19,000 zł. miedzi miesięcznie na opłacenie oficyalistów menniczych.

Dnia 15 marca komisya skarbowa uniwersałem oznajmia zmianę stopy menniczej i przytacza, iż w przeciągu dwudziestu lat wyszło z kraju dobrej monety około 40 milionów zł. *).

Zarząd menniczy dokłada wszelkich starań, aby przygotować na dzień

---

handlowi wspólnie ułożone są niżey wypisane z należytą pewnością, obrachunkiem, y bacznością na wszelkie Okoliczności, Punkta y Warunki.

1º Będzie nieodwłocznie bita nowa Moneta Srebna nie później jak 20 Marca Roku bieżącego pod podobnymże jak dawniey Stęplem z Odmianą tylko liczby złotówek to jest z Grzywny kolońskiey Ośmdziesiąt Trzech zł. y Groszy Pietnastu bądź to w Talerach, y Pułtalerkach, Dwóch złotówkach, Złotówkach, y Pułzłotówkach, nakoniec y w niejakiey części Dziesięciogroszowek; co wszystko zupełnie się oddaje rozrządzeniu Kommissyi JKMci Menniczey = Kommisya iednak Skarbu Koronnego przekłada że w większych Sztukach Moneta nad Złotówki nie jest dla kraiu użyteczną = Złotówki przeto y Pułzłotówki są nayistotniey dla kraiu do bicia potrzebnemi.

2º Moneta Srebna drobna Imię nosząca Billonu iako uznana za kraiowi szkodliwą, bitą nie będzie, dlaczego un koszta Menniczne nadgrodzone będą miedzi biciem.

3º A jako Srebro Zagraniczne drożey, kraiowe taniey w kupnie przychodzi, tak nagroda Proporcyonalna wydatków Mennicznych jest obrachowana, y ułożona tym sposobem, iż po wybiciu z feyna Grzywny kolońskiey Srebra kraiowego zł. 83½, wybije Mennica Monety Miedzianey zł. Dziesięć, a po wybiciu tyleż Złotówek z feynu Grzywny kolońskiey Srebra Zagranicznego, wybije w Monecie Miedzianey zł. Dwadzieścia dwa.

4º Z Przyczyny większey kwoty Monety miedzianey bić się mającey, aby iey nadto wielka nie była kwota, tudzież aby Srebrney monety nadto wielka Massa Czerwonych Złotych Ceny podwyższenia nie była przyczyną — Umówiono iest, iż Kommissya JKMci nie więcey co Rok nad kwotę Dwunastu Tysięcy Grzywien kolońskich Srebra Zagranicznego sprowadzać na onego wybiianie będzie.

5º Na unkoszta opłaty Stołu z Pensyi Officialistów Menniczych oprócz wyżey wyrażoney co do Srebra proporcyi co miesiąc Mennica JKMci wybiiać będzie z miedzi zł. Dziewietnasie Tysięcy.

6º Około monety Srebney dawniey wybitey takowe umówione iest Rozrządzenie: to iest Pułzłotówka y Grosze Srebrne, iako nie podlegające wywozowi za Granicę w swoim dawnym kursie zupełnie zostaną. Co się zaś tycze: Talerów, Czterozłotówek, Dwuzłotówek y Złotówek, kto będzie one chciał dla użytku swego przynieść do Mennicy lub kantorów, takowy za zł. ośmdziesiąt wagę trzymających stósownie do Grzywny całkowitey kolońskiey nową Monetą odbierać będzie zł. ośmdziesiąt trzy groszy pietnaście.

Jednak każdemu chcącemu dawać tę bedącą Monetę w Podatkach oraz Summach wolność się zostawuie.

7º Wedle Prawa Seymu 1766 Kommissya Skarbu Koronnego za Rekwizycyą Kommissyi JKMci Menniczney y w sposobach dotąd prachtykowanych Złota Holenderskiego w zamian po wybiciu za nową srebrną y w proporcyi umowioną monetę dawać przyrzeka.

8º Upewniając kredyt Monecie, która się bić będzie, Kommissya Skarbu koronnego upewnia, że z wszelką łatwością w wszelkich Podatkach do Skarbu koronnego importować się mianych braną będzie oprócz kupców, którzy przyieżdżaiąc z Towarami do Polski, Cła ad Regnum złotem a to po zł. ośmnaście rachując Czerwony Złoty opłacać będą.

9º Mennica JKMci oświadcza, że za Srebro bądź w Monetach zagranicznych, bądź w Sztukach do Mennicy przyniesionego Srebra Grzywnę kolońską feynu, nie mniey iak po zł. ośmdziesiąt jeden y groszy pietnaście płacić będzie.

Takowe Ułożenia między Kommisyami umowione względem bicia Monety Srebney y Miedzianey po przyięciu nawzaiem przez obie Kommissye Podpisem Prezyduiących stwierdzone zostaią.

Dan w Warszawie na Sessyi konferencyonalney.

*) Dziennik Handlowy 1787, str. 154. Monety dawnej Polski. J. Zagórski, str. 190.

16 kwietnia przynajmniej 150 000 zł. nowej monety, gdyż od dnia tego jest mennica obowiązaną wymieniać stare na nowe pieniądze.

Pomimo perswazyi prymasa komisya skarbowa litewska nie chce uznać nowych zarządzeń menniczych.

Do 30 kwietnia wymieniono 210,723 zł. 25 gr. starych pieniędzy na nowe.

D. 29 maja komisya skarbowa ogłasza uniwersał ewaluacyi srebrnej monety z powodu nowej stopy menniczej.

Dnia 1 czerwca zawarta umowa z budowniczym Gottfriedem Schneiderem, który ma zbudować w Kozienicach hamerią tak wielką, aby mogła dostarczyć 100 cent. blaszek miedzianych miesięcznie. Prokopowicz mieszczanin z Lubowli dostarczając miedziane blaszki, zarobił na miedzi 152,724 zł,, na wycinaniu blaszek 170,779 zł. Obecnie wyrabia miedziane blaszki Okraszewski w Błędowskiej hamerni, lecz zaledwie piętnaście centnarów takowych miesięcznie dostarcza do mennicy.

Dnia 16 czerwca czynność w mennicy nadzwyczaj ożywiona, gdyż żądania wymiany starych pieniędzy na nowe nieustannie się wzmagają.

Patentem z dnia 2 sierpnia rząd austryacki redukuje w Galicyi bite podług nowej stopy dwuzłotówki polskie na 27 krajcarów 2 fenigi, złotówki na 13 kr. 3 f., dziesięciogroszówki na 4 kr.

Zacharyasz Helms od pięciu lat asystent przy Schroederze zostaje dnia 15 września ze służby wydalony. Po wydaleniu pobiera pensyę tegoż Jabłonowski.

Na wspólnem posiedzeniu komisyi skarbowej i menniczej d. 4 listop. zwracają uwagę Joachim Chreptowicz i Hiacynt Małachowski, że wychodzą z mennicy zaciężkie dziesięciogroszówki, których $250^1/_2$ sztuki na grzywnę kolońską iść powinno, gdyż nie są dokładnie opiłowywane. Wnoszą, iż możeby było korzystniej, takie w obieg nie puszczać, lecz powtórnie przetopić. Po dokładnem zbadaniu rzeczy okazało się, że nie opłaciłoby się ważyć każdą sztukę z osobna. Nakazuje się jednakowoż urzędnikom menniczym zwracanie w przyszłości jaknajwiększej baczności, aby to się o ile możności jak najmniej przytrafiało.

Ponieważ podług prawa z r. 1766 komisya skarbowa jest obowiązana o ile możności być pomocną mennicy, uprasza przeto komisya mennicza o udzielenie pożyczki 200,000 zł. na zakupno potrzebnego srebra.

D. 11 października ustanawiają się uzrędy probiercze do stemplowania złota i srebra. Nadzór nad takowymi zostaje powierzony probierzowi menniczemu i miejskiemu. Jeżeli jakie przewinienie ze strony tychże się okaże, podlega probierz menniczy sądowi komisyi skarbowej, a probierz miejski sądowi miasta Warszawy.

D. 13 listopada komisya skarbowa nakazuje kasyerom i exaktorom podatków publicznych per Provincias będących, aby 210,000 zł. w monecie miedzianej, kosztem mennicy rozesłanej, na wypłatę żołdu i pensyi w dziesiątej części zużyli i natomiast wartość tejże w srebrze do mennicy odesłali. Powyższą sumę w następujący sposób rozdzielono: Do Wrześni 55,000 zł., do Wielunia 10,000, do Piotrkowa 3 000, do Lwowa 10,000, do Bilska 3,000, do Lublina 20,000, do Chełmna 5,000, do Krzemieńca 4,000, do Kamieńca 30,000, do Czudnowa 40,000, do Krakowa 20.000. Na Litwę nic nie wysłano, zdaje się ze względu na niezadowolnienie jakie tam panowało z powodu zarządzeń menniczych.

Z Ukrainy nadchodzą zażalenia, iż kurs miedzi rosyjskiej jest wzbroniony, rubli srebrnych Rosya przez granicę nie dozwala wywozić, a polskiej

monety wcale w obiegu niema. Z powodu tego handel wszelki nietylko utrudniony, lecz staje się prawie niemożliwym. Ukraińcy żądają, aby miedź rosyjską, której ma być podobno do stukilkudziesięciu tysięcy złotych w obiegu, nadal w kursie zostawić, a wpływającą do kas rządowych na polską monetę przebijać, lub też, aby złemu skutecznie zaradzić, mennicę na Ukrainie założyć.

Od d. 16 kwietnia do ostatniego grudnia wymieniono w mennicy starych pieniędzy na nowe: Talarów i półtalarów 142,457 zł. 18 gr., Dwuzłotówek 326,471 zł. 18 gr. 1 szel., Złotówek 453,197 zł. 12 gr., wogóle za 1,412,126 zł. 28 gr. 4 szel.

Od 1 marca do końca roku zużyto w mennicy miedzi zagranicznej 110,835 funtów, krajowej 6,961 funtów.

Podług rękopismu Schroedera (Zapiski Nr. 7 str. 116) wybito na stopę menniczą z r. 1766 złota wogóle za 1,779,246 zł. 7 gr. $1^1/_2$ szel.; a w raporcie zamieszczonym w Dzienniku handlowym z r. 1788 i podpisanym również przez Schroedera za 1,803,137 zł. 15 gr. Różnica ta ztąd pochodzi, iż stopa mennicza złota nie miała żadnej zmianie uledz, tylko wartość dukata podniesiono do 18 zł. Podczas gdy srebro podług nowej stopy zaczęto bić dnia 1 marca, w styczniu i lutym bito miedź i złoto i takowe w liczył Schroeder w rachunek podany w Dzienniku handlowym. W ilości wybitych złotówek także znajdujemy małą różnicę, co naprowadza na wniosek, iż takowe również w tym roku podług starej stopy w niewielkiej ilości były wybite. Takich złotówek nie widzieliśmy jednakowoż, być może, iż w obieg wcale wypuszczone nie były.

W tym roku mianowani komisarzami mennicy Moszyński Fryderyk i Dieduszycki pis. lit.

W 1787 r. osiągnięto zysku 44,927 zł. 4 gr. 2 szel. Wybito: *Dukatów* sztuk 8247 wartości 148,446 zł., *Talarów* —., *Półtalarów* —., *Dwuzłotówek* 1,683,078 zł., *Złotówek* 1,622,102 zł., *Półzłotków* —, *Sr. groszy* —, *Dziesięciogroszówek* 137,846 zł. 20 gr., *Trzygroszówek* 281,739 zł. 24 gr., *Groszy* 121,209 zł. 8 gr., *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

1788. D. 17 lutego Regulski Jan, dyrektor muzeum antyków mianowany inspektorem a Jabłonowski ma być mianowany regentem, lecz niezadługo umiera zostawiając 496 dukatów długu, który król ze swej szkatuły płaci.

Dnia 29 lutego komisya skarbowa uniwersałem wywołuje z obiegu oberznięte dukaty pod karą konfiskaty *).

Dnia 14 kwietnia komisya mennicza prosi króla, aby tenże skłonił komisyę litewską, iżby pozwoliła bić miedź na zapłacenie pensyi oficyalistom menniczym aż do postanowienia o tem na przyszłym sejmie.

Fryzego miejsce zajmuje Fryze syn, gdyż Fryze ojciec obejmuje inną posadę w komisyi skarbowej litewskiej.

Od d. 1 paźdz. aż do końca roku nie bito srebrnej monety z powodu niedostatku srebra. Jak długo mennica, stósownie do uniwersału, płaciła za markę kol. srebra $83^1/_2$ zł., napływ srebra do mennicy był znaczniejszy, lecz gdy z powodu niemożności pokrycia dochodem wydatków, komisya mennicza, aby takowego przysporzyć, kazała bić więcej miedzi, czemu się sprzeciwiała komisya skarbowa litewska, a dochód z bicia bilonów, które taż komisya radziła, nie wystarczał na zupełne pokrycie strat, postanowiła komisya mennicza obniżyć cenę kupna srebra krajowego na 80 zł. za markę kol. To rozporządzenie odstręczyło zupełnie publiczność od przynoszenia

*) Dziennik Handlowy 1788 r. Marzec. Str. 299.

srebra do mennicy, które natomiast szło za granicę, a mennica dla niedostatku srebra próżnować musiała.

Patentem z d. 28 listopada rząd austryacki wywołuje w Galicyi polskie pieniądze z kursu, ponieważ stopa monetarna konwencyjna w r. 1766 w Polsce ustanowiona, postanowieniem z dnia 15 marca zmienioną została i nadal postanowiono bić z marki kol. czystego srebra $10^7/_{10}$ tal. i $20^{14}/_{16}$ złotych *). Rozporządzeniem datowanym ze Lwowa 3 grudnia powtórnie talary polskie nowego bicia z kursu w Galicyi wywołane **).

W tym roku mianowany komisarzem menniczym Bronikowski Samuel a na jego miejsce zostaje regentem Potworowski.

W r. 1788 osiągnięto zysku 78,264 zł. 27 gr. 2 szel. Wybito: *Dukatów* sztuk 6,902 wartości 124,236 zł., *Talarów* 244,456 zł., *Półtalarów* 305,676 zł., *Dwuzłotówek* 1,484 248 zł., *Złotówek* 1,196 069 zł., *Półzłotków* —, *Sr. groszy* —, *Dziesięciogroszówek* 228,248 zł. 10 gr., *Trzygroszówek* 562,982 zł. 3 gr., *Groszy* 135,320 zł. 20 gr., *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

1789. Jak wyżej wzmiankowano dla niedostatku srebra mennica była bezczynna, należało więc jak najśpieszniej cośkolwiek postanowić, aby złemu zapobiedz. D. 28 kwietnia zbiera się komisya skarbowa na sesyą i zaprosiwszy na takową Dziekońskiego podskarbiego litewskiego oraz Moszyńskiego i Unruha starostę hamersztyńskiego dyrektora mennicy, jako delegatów komisyi menniczej, uchwala rezolucyę obowiązującą aż do postanowienia przyszłego sejmu, iż mennica ma bić monetę srebrną tylko ze srebra krajowego, płacąc za grzywnę kol. srebra 82 zł. 15 gr. Na każdą grzywnę srebra wybijać 7 zł. 10 gr. miedzi, a oprócz tego bić miesięcznie 19,000 miedzi na opłatę pensyi urzędników menniczych, nie stosując jednakowoż tego ostatniego postanowienia do czasu, w którym mennica próżnowała.

Dnia 29 maja komisya skarbowa ogłasza uniwersałem ewaluacyę obcych monet.

W czerwcu umiera Guttman, król naznacza wdowie miesięcznie dożywotniej pensyi 54 zł., oprócz tego każe jej nająć mieszkanie, które ze swej kasy opłacać przyobiecuje, gdyż dawne jej mieszkanie w domu menniczym na laboratorium Schroederowi oddano.

Dnia 16 października Teitel Abraham i Spółka kupcy z Wrocławia przesyłając próby, chcą zawrzeć umowę z komisyą menniczą na dostarczanie do mennicy blaszek miedzianych po cenie $13^1/_2$ dukata za centnar koloński.

Dnia 7 listopada król pisze do komisyi menniczej; „Brenn minzmeister i Graff Unruh civi po destynowanym odemnie przydatku stancyi na laboratoryum Schroederowi podług życzenia jego, opowiedzieli mi niektóre szalbierstwa i poniekąd kradzieży Schroedera, ale o których jeszcze teraz nie czas mówić dla aktualnych okoliczności".

W r. 1789 osiągnięto zysku 1,295 zł. 7 gr. 1 szel. Wybito: *Dukatów* sztuk 8874 wartości 159,732 zł., *Talarów* —, *Półtalarów* —, *Dwuzłotówek* 1,703.092 zł., *Złotówek* 820,276, *Półzłotków* —, *Sr. groszy* —, *Dziesięciogroszówek* 104,551, *Trzygroszówek* 331,672 zł. 12 gr., *Groszy* 65,521 zł. 26 gr., *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

1790. Dnia 15 czerwca komisya skarbowa Uniwersałem wywołuje z obiegu pruską i wszelką obcą drobną monetę pod karą konfiskaty, oprócz austryackiej, której kurs na równi z polską monetą nadal jest dozwolony.

Przez przeciąg czasu, w którym z powodu sprzeciwienia się komisyi

*) Das oesterreichische Münzwesen. Siegfried Becher Wien 1838 T. I, str. 150.
**) T. II, str. 317.

skarbowej litewskiej nie bito miesięcznie 19,000 zł. miedzią na opłatę pensyi urzędnikom menniczym, poniosła mennica straty z tego wynikłej 49,875 zł. Gdy prawo o podatku dziesiątego grosza uchwalonym zostało, dozwoliła komisya skarbowa opłacać podatek dla ułatwienia płacącym jakiemikolwiek pieniądzmi, chociażby egzotycznemi. Rozporządzenie to spowodowało wywiezienie prawie wszystkiej monety polskiej jako lepszej za granicę, a natomiast kraj cały został zalany pruskiemi podłemi pieniądzmi tak dalece, iż zachodziła obawa, aby Polska do takich strat nie doszła jak podczas siedmioletniej wojny, kiedy na tynfie wartającym 38 groszy tracić musiano całe 30 groszy. Komisya skarbowa nie mogła dość energicznie przeciw napływowi pruskiej monety występować i obniżyć kurs takowej do rzeczywistej wewnętrznej wartości podług pruskiej stopy menniczej z r. 1787, mając wzgląd na obowiązujący jeszcze traktat welawski. Podług relacyi Unruha daleko więcej szkodliwym był napływ rosyjskiej i austryackiej bilonowej i miedzianej monety.

Od ustanowienia nowej stopy menniczej t. j. od 1 marca 1787 do 31 grudnia 1790 ogólny zysk mennicy wynosił 208,476 zł. 23 gr. 23 szel.

W 1790 r. osiągnięto znaczny zysk 156 779 zł. 23 gr. 23 szel. z powodu wybicia znacznej ilości miedzi. Wybito: *Dukatów* sztuk 2,984 wartości 53,712 zł., *Talarów* —, *Półtalarów* —, *Dwuzłotówek* 1,170,758 zł., *Złotówek* 1,750,881 zł., *Półzłotków* —, *Sr. groszy* —, *Dziesięciogroszówek* 356,090 zł., *Trzygroszówek* 524,232 zł., *Groszy* 192,085 zł., *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

1791. D. 10 lutego dyrektor Unruh twierdzi w swej relacyi, iż oprócz wyżej wymienionych przyczyn złego stanu monetarnego, należy i to zaznaczyć, że publiczność wśród tylu klęsk nawiedzających kraj, nie była w możności zastosować się do wydawanych ewaluacyjnych uniwersałów redukujących zagraniczną monetę do jej rzeczywistej wewnętrznej wartości. Jeszcze w roku 1790 żądano, aby złemu zaradzić, pozwolenia wybicia 10,000,000 zł. w bilonowych dziesięciogroszówkach, któreby miały podobną wartość do zagranicznych monet, coby mennicy przyniosło 1½ miliona zysku. Gdyby potrzebnego na to kapitału nie było, zgłaszało się pewne towarzystwo, które takowy dostarczyć chciało, i pod dogodnymi warunkami w królewskiej mennicy, pod dozorem menniczych oficyalistów, wyżej wyrażoną sumę dziesięciogroszówek wybić się zobowięzywało. Na co jednakowoż komisya skarbowa zezwolenia dać się wzbraniała.

Dnia 29 września sejm uchwala deklaracyę względem następujących uniwersałów komisyi skarbu koronnego:

1) Uniwersał z d. 26 lipca o redukcyi monet zagranicznych.

Przywrócenie takowym kursu jaki dawniej miały aż do 15 październ. Dozwolenie wywozu wszelkiej obcej monety z kraju.

2) Uniwersał z dnia 26 sierpnia o dukatach wagi przepisanej nie mającym.

Nakazuje się w przeciągu sześciu dni zrobić przedłożenie, tymczasowo potwierdza się dawne nadanie względem oberzniętych dukatów.

Dnia 11 paźdz. sejm uchwala deklaracyę względem wartości i kursu złota. Dukat ma mieć 18 zł. wartości, ważyć winien 24 karaty 7 granów. Z grzywny kolońskiej czystego złota powinno się bić 67 dukatów. Kurs oberzniętych dukatów jak najsurowiej się zakazuje.

W końcu tego roku, podczas choroby Brenna, według rozporządzenia komisyi menniczej zaczęto na monetach kłaść zamiast liter mincarza, litery M. W., W. M., M. V. (Mennica Warszawska) co też aż do zamknięcia mennicy zmienionem nie zostało.

W r. 1791 osiągnięto zysku 73,643 zł. 9 gr. Wybito: *Dukatów* sztuk 32,606 wartości 586,908, *Talarów* —, *Półtalarów* —, *Dwuzłotówek* 1,833,622 zł., *Złotówek* 2,307,040 zł., *Półzłotków* —, *Sr. groszy* —, *Dziesięciogroszówek* 202,878 zł. 20 gr., *Trzygroszówek* 390,587 zł. 12 gr., *Groszy* 107,340, *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

1792. Karol Adolf Mehlig, który w końcu roku zeszłego podpisuje się Münzcassirer, w styczniu tytułuje się już administratorem mennicy, na jego miejsce zaś zostaje kasyerem Christian Henryk Herr.

Dnia 1 marca umiera mincmeister Efraim Brenn, a wdowa otrzymuje dożywotniej miesięcznej pensyi 150 zł. Miejsce jego obejmuje Mehlig z roczną pensyą 7,200 zł. i dożywociem za 25-letnią nieskazitelną służbę 3,000 zł.

Regentem mianowany Dobek. Maurycy Unruh jest przydany do pomocy ojcu, z tytułem vice-dyrektora.

Dnia 17 sierpnia umiera Jan Filip Holzhauser, którego nazwisko ściśle złączone z historyą mennicy nieomal całego panowania Stanisława Augusta. Oprócz stempli talarów próbnych z r. 1766 rzniętych przez Morikofera i jak Lengnich podaje, nie przytaczając na to dowodów, trojaków krakowskich z r. 1765 i 66 rzniętych przez Stielera w Lipsku i dukata z r. 1765 rzniętego przez L(eupolda) rytownika drezdeńskiego *), pierwsze stemple do wszystkich monet i medali z wielkim artyzmem rzeźbione, jego wyłącznie były roboty. Poniżej podajemy w całości jego kontrakt z komisyą menniczą z oryginału przepisany [18]). Medalierem mianowany Jan Jakób Reichel.

---

*) Lengnich K. B. Nachrichten zur Bücher u. Münzkunde. Tom II str. 366.

18) Demnach der Aller-Durchlauchtigster, Grossmaechtigster Furst und Herr, Stanislaus Augustus Koenig in Pohlen, Gross Hertzog in Litth. den Johann Philipp Holtzhauser zum Medailleur, bey der Müntze zu Warschau bestellen zu lassen, allergnaedigst geruhet haben, als soll:

1) Hoechst gedachter Sr. Koenigl. Majest. derselbe getreu, hold, und Dienstgewärtig seyn, Hoechst Deroselben Nutzen und Frommen nach allen Kraefften und Vermoegen suchen und foerdern, Schaden und Nachtheil hingegen, so viel an ihm ist, zu warnen, vorzukommen, und abzuwenden sich bestreben.

2) Die Erlauchte Koenigl. Müntz Comission vor seine hohe Vorgesetzten zu erkennen, und den, was ihm, dieses Müntz Wesens halber oder von dem Müntz Directorio anbefohlen wird, gebuhrenden Gehorsam und die genauste Folge zu leisten, und uberhapt alles was einem rechtschaffenen und gewissenhaften Medailleur zustehet, nach seinem besten Wissen und Verstande wahrzunehmen und zu bewerckstelligen.

3) Soll derselbe allemahl die zur Ausmüntzung der Gold und Silber Müntzen, wie auch Medaillen erforderlichen Stoecke nach denen ihm gegebenen Zeichnungen accurat und nach aller Kunst graviren, die noethigen Puntzen und Matrisen sich selbst machen und verfertigen.

4) Damit derselbe aber die zu der Ausmüntzung noethigen Stempel verschaffen und die Müntze daran keinen Mangel habe, so sollen ihme annach 2 Graveurs, und 1 Polirer zugegeben verden, welchen er, iedem nach seiner Geschicklichkeit die Arbeit vorlegen, und gehoeriger Accuratesse und Fleiss anhalten wird. Vor die gute reinliche und accurate Verfertigung der Stempel, und dass solche in gnüglicher Quantitaet geliefert werden, hat er zu sorgen und bleibet derselbe dieserhalb, alleine E. Erlauchten Müntz Commission, und Müntz Direction responsable. Damit auch.

5) Die Gelder reinlich, mit guten Stempeln abgepraegt werden, so wird er selbsten taeglich in die Praege Stuben gehen, und nachsehen, wie die gepraegte Gelder ausfallen, auch so ferne er bey einer oder der andern Machine befindet, dass die Stempel nicht mehr tauglich sind, so ist er verbunden, solche alsobald durch den Praegemeister herausnehmen, und neue einsetzen zu lassen, damit die Gelder rein und schoen abgepraegt werden.

6) Alle gebrauchte Stoecke wird er hinwiederum in Verwahrung nehmen, und davon dieienigen, so er annoch for gut befindet, reinigen, und zum fernern Gebrauch

D. 6 lipca komisya skarbowa uniwersałem poleca przyjmowanie obcych monet podług oznaczonej wewnętrznej wartości, drobną monetę i miedź natomiast z kursu pod karą konfiskaty wywołuje.

Oryginalnych raportów wybitych monet w bieżącym i następnych latach nie znaleźliśmy. Podług Dziennika Handlowego wybito w r. 1792: *Złota* wartości 374.110 zł., *Srebra* 5,744 562 zł. 10 gr., *Miedzi* 673,071 zł. Podług rękopismu Puscha: *Dukatów* sztuk 28,705 wartości 574,110 zł., *Talarów* 2,712 zł., *Półtalarów* 774 zł., *Dwuzłotówek* 3,223,004 zł., *Złotówek* 2,319,954 zł., *Półzłotków* —, *Sr. groszy* —, *Dziesięciogroszówek* 198,148 zł. 10 gr., *Trojaków* 522,265 zł 18 gr., *Groszy* 150,805 zł. 8 gr., *Półgroszy* —, *Szelągów* —.

(C. d. n.) *M. Kurnatowski.*

Ignacy Zagórski w listach do J. Reichla.

(Dalszy ciąg).

XXIII.

List JW. Pana z dnia 8 sierpnia v. s. miałem zaszczyt odebrać z tutejszej poczty. Słabość zdrowia, nie choleryczna wprawdzie, ale dosyć mnie nękająca, nie dozwoliła mi dotąd podziękować za łaskawą o mnie pamięć. Dziękuję również za udzielony mi rysunek świeżo przez JW. Pana nabytych monet polskich. Są to nieznane dotąd rzadkości, których amatorowie tutejsi admirować nie przestają. Mimo cholerycznych czasów amatorstwo numizmatyczne szerzy się u nas coraz bardziej. Niedawno Kollektor Loteryi tutejszej Faust, od lat kiku dopiero założony zbiorek polskich monet sprzedał za zp. 12,000 i więcejby był osiągnął, gdyby go pojedynczemi sztukami na licytacyą był wystawił. O monetę Ziemowita dopytuję się dotąd, lecz więcej nie wykryło się exemplarzy, a ten, którego odcisk JW. Panu przesłałem,

---

zu rechte machen, neuerlich poliren, und so wie alle neu gefertigte dem Müntz Meister abliefern, die gesprungenen aber, wie die voellig abgenutzten, zur Verwahrung an den Müntz Meister abgeben, bis eine Quantitaet vorraethig ist, welche hernach in Gegenwart des General Directoris zernichtet und zerschlagen werden sollen.

7) Die noethigen Ober und Unter Stöcke sollen ihm allemal, so, wie er solche verlangen wird, von dem Müntz-Schlosser Meister von guten Stahl gefertiget, auch von solchem gehaertet werden, sollte aber der Medailleur finden, dass der Müntz-Schlosser keinen guten Stahl zu solchen Stoecken nehme, oder durch Nachlaessigkeit schlecht schmiedete und haertete, so wird er, der Medailleur, solches dem Müntz Meister alsogleich anzeigen, damit solches abgestellet werde, nachhero aber dem General-Müntz-Director berichten. So wie es auch des Medailleurs Schuldigkeit erfordert, dass er, wenn einer von denen ihm zugegebenen Graveurs, durch Ungeschicklichkeit, oder Nachläessigkeit, ihre Arbeit nicht gehoerig verrichten, solches dem G. M. Director so wohl als dem Chur Saechsischen Geheimden Rath Baron von Gartenberg (welchen die Ausmüntzung ubertragen ist) anzuzeigen, dass solche entweder durch scharfe Befehle zu Beobachtung ihrer Schuldigkeit angehalten, oder aber eine Abaenderung getroffen werde.

8) Wird ihme auf seine Ehre und Gewissen anbefohlen, dass er keinen eintzigen Stempel an iemand anders, als an den Müntz Meister, oder auf Verlangen an den General-Müntz Directeur selbsten abliefere auch nicht solches denen unter sich habenden Graveurs verstalte, um allen dadurch entstehenden Missbrauch eines Nachschlags vorzukommen.

9) Ohne der Sr. Koenigl. Müntz-Comission und des Müntz-Directorii Vorwissen und Erlaubniss stehet ihm nicht frey zu verreisen, und von der Müntz statt sich zu entfernen, sondern er hat seine Function, wie einem getreuen Diener und Medailleur

znajduje się w rękach, z których za wielką summę ledwie wyważyćby go można. Nie wiem, czy JW. Pan otrzymałeś przed kilku miesiącami wydany katalog do sprzedaży z wolnej ręki pojedynczemi sztukami zbioru polskich monet i medalów Jabłońskiego księgarza we Lwowie, w którym z czasu Kazimierza W. i Ludwika rzadkie są sztuki, a nawet 1. kwartnik tegoż Ziemowita znajduje się do zbycia.

Otrzymawszy z okolicy Pełczysk kilka brakteatów, a między temi Numer 37 rysunku Żebrawskiego, o który mi JW. Pan dawno już pisałeś, mam honor go tu dołączyć. Kończąc pozostaję z głębokiem uszanowaniem

Jaśnie Wielmożnego Pana
na usługi Jego gotowy
(podpis).

Warszawa dnia 22 listopada 1848.

Podług rachunku w ostatnim moim liście JW. Panu przesłanego, jestem dotąd Jego dłużnikiem w kwocie zp. 8 gr.10. Żałuję, iż ekwiwalentu numizmatycznego za tę kwotę przesłać nie jestem w stanie. Mam wprawdzie parę sztuk roku bieżącego w tutejszej mennicy wybitych i jedną miedzianą sztukę ruską, lecz przesłać ich nie mogę, bo Sekretariat nie przyjmuje teraz paczek.

XXIV.

Warszawa dnia 8/20 kwietnia 1849.

List JW. Pana z dnia 8/20 marca r. b. miałem zaszczyt otrzymać z wielką dla mnie przyjemnością. Najczulsze składam dzięki za łaskawą o mnie pamięć i za udzielone mi szanowne Towarzystwa Numizmatycznego pamiętniki. U nas tu w Warszawie szał numizmatyczny nie przestaje dotąd zawracać głów kilkunastu młodym ludziom, którzy podstępnych nawet używają środków, aby swej namiętnej dogodzić chuci. Przed nimi hrabia Franc. Potocki najgorliwszy zbieracz do niczego przyjść nie może, chociaż nie żałuje trudów, ani kosztów. List JW. Pana do Gruenbauma pisany, dwa tomy Jego nieocenionego gabinetu i należytość pieniężną zp. 85 doręczyłem zaraz po odebraniu tutejszemu bankierowi Teplicowi korespondentowi Gruenbauma, dla przesłania mu tych przedmiotów do Krakowa. Załączam tu poświadcze-

---

eignet und gebühret, abzuwarten. Und im Fall, dass er kranck und Bettlaegerig werden sollte, wird er solches sogleich dem Directorio melden, welches denn Sorge tragen wird, damit waehrend seiner Krankheit eine andere Person dessen Stelle vertrete.

10) Vor diese seine Dienstleistung erhaelt derselbe ausser dem freyen Quartier, an Jaehrlicher Besoldung 1100 Thlr. Schreibe Eilff Hundert Thaler in neugepraegter Müntze, aus der Müntz Casse, gegen gewoehnliche Quittungen, und soll obrigens dieser Function halber gegen iederman vertreten, und ihm Schutz geleistet werden.

11) Daferne auch künftighin von Erl. Koenigl. Müntz Comission vor gut befunden werden moechte, diese Instruction, nach Beschaffenheit der Sache Zeit und Umstaende abzuaendern, oder zu vermehren; so soll er solches ebenfalls auf das genauste befolgen, wie er denn uberhaupt alles andere, was in gegenwaertiger Instruction nicht enthalten, iedennoch aber zur Befoerderung Jhro Kögl. Maj. Dienst und Interesse gereichen koente als einem getreuen Diener und Medailleur zustehet, gehorsamst und pflichtmaessig zu beobachten, auch dieserhalb nach abgelegter Pflicht, sich darzu, mittelst besonders auszustellenden Reverses zu verbinden hat.

Warschau d. 21 Januarij 1766.

Sr. koenigl. Majest. in Pohlen Grosshogs. in Lithauen etc. zu der Müntz Einrichtung gesetzte Müntz Comission.

Andreas Zamoyski Supremus Regni Cancellarius Commissionis Rei Monetariae S. R. M. Praeses G. H. Harnack Regens Canc. Com. S. R. M. Monetariae.

nie na to Teplica. Mennica tutejsza prócz dziesiątek, piątaków i miedzianych pieniędzy, oznaczonych poprzedzającemi ich bicie latami (antydatowanych), nie wybijała w roku zeszłym 1848 innej monety, jak tylko 25 i 20 kopijkowe sztuki, z których dwie mam honor tu dołączyć prócz czterech obcych różnemi czasy w ręce mi wpadłych.

Polecam się dalszym względom Jaśnie Wielmożnego Pana

zawsze służyć gotów

(podpis).

Pozostało przy mnie z dawnego rachunku . . .	zp.	8	gr.	10
Reszta od należytości Gruenbauma wynosi . . .	zp.	1	gr.	20
Razem	zp.	10		
Z tego wydano w mennicy za 20 i 25 kop. . . .	zp.	3		
Pozostaje teraz	zp.	7		

XXV.

Niemałą miałem przyjemność otrzymać w tych dniach list JW. Pana z dnia 23 lipca (4 sierpnia) r. b. Dziękuję stokrotnie za łaskawą o mnie pamięć. Winszuję przytem z serca nabytku arcyrzadkiego medalu Alberta Łaskiego. Nikt go tu niema. Raczyński przywodzi wprawdzie taki medal w sztychu i opisie (tom I str. 146), ale tylko jednostronny. W jednym zaś tutejszym bogatym zbiorze znalazłem bronzowy odlew udzielony mu z zagranicy, z którego odcisk mam zaszczyt tu dołączyć. Jest na nim:

S. G. Popiersie i napis: Albertus a Laseko.

S. O. Korab herb domu Łaskich i dalszy ciąg napisu Pa- Si- In Rit. Li. Ba. In Keis. Po. Re. In Gal. Or = To jest: Palatinus Siradensis, Comes in Ritwiany (dobra w Sandomierskiém), Liber Baro in Keismark (Kieżmark miasto na Spiżu) Polonia Regni in Galliam Orator. Był on synem Hieronima Łaskiego, wojewody sieradzkiego, wsławiony ztąd, że zebrawszy sobie 4000 zbrojnego ludu, poraził na głowę Aleksandra, wojewodę wołoskiego i w miejsce jego na państwie wołoskiem osadził Jakóba Heraklidesa. Wysłany był później wraz z innymi posłami do Paryża zapraszając Henryka Walezego na tron polski 1573 roku, umarł za króla Stefana Batorego, pochowany w mieście swojem dziedzicznem Łasku w województwie dawniej Sieradzkiem.

Pozostaję z głębokiem uszanowaniem

zawsze służyć gotów

(podpis).

XXVI.

List JW. Pana przez Hrabiego Jezierskiego pisany miałem zaszczyt otrzymać. Ciągła słabość mojego zdrowia i brak okazyi do Petersburga nie dozwoliły mi dotąd podziękować JWP. za łaskawą o mnie pamięć. Dziś dopełniam tego miłego dla mnie obowiązku przez wybierających się do Petersburga dwóch numizmatyków wiedeńskich, wiozących tam skarby starożytności naszych. Ja przygotuję wkrótce przesyłkę dla JW. Pana nowości numizmatycznych, bo niemasz tu u nas do nabycia nic starością tchnącego. Naprzód mam już przyobiecane za pierwszem otworzeniem Skarbcu złożone tam jedno- dwu- i trzykopijkowe sztuki miedziane, których JW. Pan żądałeś, a które nie były dotąd i nie będą zapewne w obieg puszczone. Powtóre w skutku otrzymanego świeżo listu Szanownego Koehnego udawałem się

do sztycharza banku Münchheimera po 3 srebrne medale na pamiątkę zaślubin księżniczki Warsz. lecz zapewnił mnie, że tylko 10 egzemplarzy ze srebra było bitych i że pozostał mu z nich tylko jeden, który chciałby na pamiątkę pracy swojéj dla siebie zachować, bo stempel złożył już Księciu. Na żądanie jednak moje z powodu dawnej znajomości ma mi przysłać ten ostatni egzmplarz, a sobie zachować miedziany, których ma jeszcze kilka. Kosztuje srebrny zp. 40, miedziany zp. 8. Potrzecie Pan Gruenbaum z Krakowa zostawił na moje ręce do przesłania JW. Panu dwie monety węgierskie z ostatnich czasów. Mam nakoniec kilka drobnych monet w roku b. w tutejszej mennicy bitych, grubych zaś ile się dowiadywałem nie bito żadnych. Racz mi więc JW. Pan, gdy kto jechać będzie ztamtąd do Warszawy wskazać, dla zabrania tej przesyłki.

Mam honor przesłać JW. Panu egzemplarz numizmatycznego pisemka wypracowanego przez profesora Lipińskiego o koronacyach obrazów Matki Boskiej w dawnej Polsce. Drugi egzemplarz dołączam dla Czcigodnego Koehne, którego serdecznie pozdrawiam i stokrotnie przepraszam, że zbyt krótka chwila przed odjazdem oddawców nie dozwala mi wygotować odpowiedzi na list Jego ostatni. Polecając mnie dalszym względom JW. Pana pozostaję z głębokiem uszanowaniem.

(podpis).

Warszawa dnia 17/29 maja 1850.

Podług ostatniego rachunku należy odemnie reszty JW. Panu zp. 7.

XXVII.

Powiększająca się coraz bardziej słabość mego zdrowia nie dozwoliła mi dotąd przesłać JW. Panu pełnych szacunku wyrazów moich. Słabość ta znagliła mnie nawet do uwolnienia się od dotychczasowych obowiązków mego urzędowania i do przejścia do stanu spoczynkowego emeryta. Nadesłany mi więc przy liście JW. Pana z dnia 5 stycznia r. b. nowy tom szacownego Jego katalogu staje mi się w teraźniejszem położeniu prawdziwą pociechą i rozrywką, za którą składam JW. Panu najczulsze dzięki. Czyniąc oraz zadość zleceniu JW Pana mam honor tu dołączyć:

1) Żądany poprzednio medal srebrny na pamiątkę zaślubin JO. Księżnej Anastazyi Paskewicz przez tutejszego rzeźbiarza Jana Münchheimera ryty, za który zapłacono zp. 40.

2) Na pamiątkę poświęcenia w roku upłynionym kościoła ś. Karola Boromeusza zp. 2.

3) Dwa węgierskie pieniądze, jeden srebrny, drugi miedziany zp. 1 gr. 12.

4) Dwie srebrne sztuki roku zeszłego w Mennicy warszawskiej bite jedna 25, druga 20 kopijek zawierająca zp. 3.

5) Pięć groszy miedzianych z mennicy warszawskiej i „Anuci Nummi pondus“ zp. 1 gr. 5.

6) Miedziane 3—2 i $^1/_2$ kopijkowe sztuki z mennicy warszawskiej.

7) Drugi egzemplarz dla Szanownego Koehne jeśli mu się przyda.

8) Brzydki Sadogóra.

P. S. Porto od tej ekspedycyi kazano zapłacić w ilości zp. 5.

Na ten rachunek pozostało przy mnie z dawniej mi przesłanego funduszu JW. Pana zp. 7.

Nie pozostaje mi jak przeprosić, że na teraz czem lepszem przysłużyć się JW. Panu nie jestem w stanie. Przysłany dla Tysa egzemplarz katalogu niezwłocznie doręczony mu został.

Kończąc ten list mam honor polecić się dalszym łaskawym względom JW. Pana, jako pełen najwyższego szacunku dla Osoby Jego.

Warszawa dnia 5 lutego 1851. (podpis).

Adres mego mieszkania: Ulica Trębacka Nr. 639, dom Steinkellera.

Upraszam JW. Pana, abyś list tu dołączony doręczyć kazał Szanownemu Koehne.

XXVIII.

Warszawa dnia 13/25 sierpnia 1851.

Korzystając ze sposobności jadącego do Petersburga na nauki uniwersyteckie oddawcy niniejszego pisma pana Skorupskiego, mam honor JW. Panu najczulsze podziękowanie za łaskawą o mnie pamięć objawioną w liście z dnia 15 maja r. b., który wraz z dołączoną do niego walutą przez pocztę otrzymałem. Ile mi wiadomo jeden z tutejszych Medalierów ofiarował Xiążęciu Jegomości wybity z Jego popiersiem medal, lecz złożył Mu zarazem i stempel a zatem medal ten reprodukowanym być nie może. Czy też owe trzy dukaty koronne, o których wzmianka jest w pomienionym liście, doszły do zbioru JW. Pana i z których lat pochodzą? Mennica warszawska nie bije w tym roku żadnych innych monet prócz sześciu gatunków miedziaków pod nowym stemplem, które mam honor tu załącznie JW. Panu przesłać. Z lat poprzednich dostarczyłem wszystkie, prócz może złotych pięciorublowych sztuk z lat 1848 i 1849, gdyż te w małej bardzo ilości wybite, nie były w kurs puszczone, lecz wprost z mennicy do kasy głównej odesłane. Jeżeliby były potrzebne, mogłyby być za inne rosyjskie imperiały z Kasy Głównej uzyskane. Wykopano tu niedawno we wsi Wieniec pod Włocławkiem dziedzicznej hr. Miączyńskiego znaczną bardzo ilość monet średnich wieków, lecz spekulanci z miasta Włocławka większą ich część rozebrali, mała tylko część przywieziona do Warszawy przez dziedzica dostała się do zbioru pana Franciszka Potockiego. Zdają się być szląskie w największej liczbie i pochodzić z połowy trzynastego wieku, zakopane zapewne przed najściem Tatarów w r. 1241. — Polecając mnie dalszym względom JWPana pozostaję z głębokiem uszanowaniem (podpis).

Dok. nast. *Adam Goldstein.*

Bibliografia numizmatyczna polska.

Bukowski H. „Samling af Svenskt och Utländskt sedelmynt samt svenska förordningar böcker och skrifter rörande Riksgäld, Banko-och Sedelväsen m. m. Bildad af H. Bi. Stockholm 1886 stron 110 8⁰ 2 tablice fotodrukowane banknotów szwedzkich i drzeworyty w tekscie. Ozdobne wydanie. Każdy egzemplarz ma swój numer i dedykowany imiennie; Nr. 54 dedykowany A. Ryszardowi, inny X. Ign. Polkowskiemu itp.

Bukowski H. „Förteckning öfver Polska Assignationer, tillhöriga H. Bukowski, Stockholm“ 1886 8⁰ 4 stron. Odbitka z powyższego dzieła.

Bukowski Henryk i sądy o nim Szwedów obszerny artykuł w „Kurjerze Polskim“ w Paryżu rok 7. 1887. Nr. 85. Tam wiadomości z dziennika illustrowanego szwedzkiego redaktora Granberga — Z gazety Narodowej duńskiej artykuł ministra sprawiedliwości i dyrektora muzeum w Kopenhadze p. Herbsta. Tam wyjątek z gazety wieczornej sztockholmskiej profesora i redaktora Retiusa. Także dyrektora muzeum Magdeburskiego Dr. L. Clericusa. Wszyscy chwalą dzieło H. Bukowskiego, o papierowej monecie.

„De svenska sedlarne“ artykuł o dziele Bukowskiego w „Stockholms Dagblad“ 1886 dn. 27/12 Nr. 324.

„En egendomlig svensk sedel samling“ Sprawozdanie o dziele Bukowskiego o papierowych monetach podane w „Aftanbladet“ 1886 13/7 Nr. 158 i Nr. 301 dn. 28/12 Stockholm. Także w „Illustrerad Tidning“ Nr. 1, 2, 3, 1887 r. gdzie illustracye niektórych banknotów są pomieszczone.

Friedensburg F. „Schlesiens Münzgeschichte im Mittelalter“ Theil I Urkundenbuch und Münztafeln, Theil II Münzgeschichte und Münzbeschreibung“. Wydane przez Towarzystwo szląskiej historyi i starożytności we Wrocławiu jako XII i XIII tom pisma: „Codex diplomaticus silesiae“ r. 1887/8 4⁰, stron 4, 112; 322, 4, VIII i 17 tablic. Dzieło mieszczące wiele dokumentów i opisów monet, należących do polskiej numizmatyki średniowiecznej.

Friedensburg F. „Einfürung in die schlesische Münzgeschichte mit besonderer Berücksichtigung des Mittelalters“ pomieszczone w „Zeitschrift d. Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens“ tom XXII rok 1888 str. 74—93. O dokumentach, zbiorach i pismach odnoszących się do numizmatyki szląskiej średniowiecznej.

Hockenbeck H. Dr. „Münzfund in Polnischen Briesen“ (Bryzno powiat Szamotulski) opis pomieszczony w czasopiśmie „Zeitschift der historischen Gesellschaft für die Provinz Posen“ Rocznik III 1888 r. Zeszyt 3.

Jaździewski Wł. „Wykopalisko monet średniowiecznych z pod Szeląga pod Poznaniem“. Opis w „Zapiskach archeologicznych Poznańskich“ wydawanych przez komisyą archeologiczną Towarzystwa Naukowego poznańskiego r. 1887 Zeszyt 2.

Kurnatowski Witold. Józef Ignacy Kraszewski. Działalność na polu numizmatyki polskiej oraz opis medali i medalików wybitych na cześć Jego napisał... Odbitka z „Zapisków Numizmatycznych“ Nr. 14 z r. 1887. Kraków 1888 w 4ce str. 7 z dwoma tablicami rysunków.

Milewski J. Dr. Obecny stan kwestyi monetarnej w „Niwie“ 1886 str. 641—666 i odbitka z „Przeglądu Polskiego“ 8⁰ str. 35.

Piekosiński Dr. Fr. F. Friedensburg: „Schlesiens Münzen und Münzwesen von dem Jahre 1220“ Berlin 1886. Recenzya dziełka Friedensburga o monecie szląskiej średniowiecznej podana w „Kwartalniku historycznym“ organie Towarzystwa Historycznego Lwowskiego 1887 Zeszyt II str. 231—236.

Piekosiński Dr. Fr. „F. Friedensburg: Ein grosser Brackteat Herzog Heinrichs I v. Schlesien“. Recenzya w „Kwartalniku historycznym“ r. 1887 Zeszyt II str. 236—7.

Piekosiński Dr. Fr. Wittyg Wiktor: O denarach koronnych z XIV w. aż do panowania Władysława Jagiełły. Recenzya w „Kwartalniku histor.“ 1887 str. 237—8 Zeszyt II.

Pleszczyński X. A. „Odkrycie archeologiczne“ Wykopalisko monet rzymskich z pod Międzyrzecza. „Kurjer Warszawski“ z d. 3/11 1887 Nr. 304.

Polkowski X. Ignacy. „W rocznicę pieniędzy papierowych“ artykuł o dziele H. Bukowskiego pomieszczony w „Kurjerze Warszawskim“ dn. 21/7 1887 r. Nr. 199.

Polkowski X. Ignacy. „Kartka z notatek numizmatycznych o Rothschildach“ Artykulik w „Kurjerze Warszawskim“ 1887 r. z dn. 6/10 Nr. 276.

Polkowski X. Ignacy. „Neue Beiträge zur Münzgeschichte der Stadt Fraustadt v. Dr. Kirmis“. Recenzya artykułu przetłumaczonego na polskie umieszczonego w „Zapiskach Numizmatycznych Nr. 9. 1886 r. pomieszczona w „Kwartalniku historycznym“ Lwów r. 1887 str. 238—9.

Polkowski X. Ignacy „Wizerunki niektórych numizmatycznych rzadkości monet polskich" zebrał i wydał... Kraków 1888 druk Wł. L. Anczyca 4⁰ str. 45, odbicie 369 klisz monet, medali i herbów wyjętych z tekstu katalogu Hr. Em. Czapskiego.

Prümers R. Dr. „Münzfund in Kosten" umieszczony artykuł w Zeitschrift der historischen Gesellschaft für die Provinz Posen Rocznik III 1887 r.

Prümers R. Dr. „Münzfund zu Fraustadt von Dr. R. Prümers". Artykuł w czasopiśmie „Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen" Rocznik III 1887. Posen.

Rewoliński T. Dr. „Katalog medali religijnych odnoszących się do Kościoła katolickiego we wszystkich krajach dawnej Polski, zbioru Dr. T. Rewolińskiego w Radomiu 1887. Opisał i do druku podał właściciel zbioru Kraków 1885—1887 4⁰ 2 części stron nl. 10, liczb. 100, IV 83, IV i 2, tablic XXX.

Ryszard Antoni „Nowe dzieło Numizmatyczne" Recenzya dzieła Dr. T. Rewolińskiego o medalach religijnych pomieszczona w „Czasie" dn. 23 listopada r. 1887 Nr. 268. Toż w „Kwartalniku historycznym" Lwów 1888 Marzec Zeszyt II str. 228—230.

Ryszard Antoni „Samling af svenskt och utländskt sedelmynt etc. bildat af H. Bukowski" Stockholm 1886. Recenzya dzieła H. Bukowskiego pomieszczona w „Kwartalniku historycznym lwowskim" r. 1887 strony 239—240. Także w „Reformie" Styczeń Nr. 1 r. 1887.

Ryszard Antoni „Münzgeschichte der Stadt Posen, von Dr. Max Kirmis" 1886. Recenzya artykułu umieszczonego w „Zapiskach Numizmatycznych" Nr. 11 1887 r., podana w „Kwartalniku historycznym lwowskim" r. 1887 str. 433—4.

Ryszard Antoni „Bestimmungen über Münzwesen Staatspapiergeld und Staatsschuld in Oesterreich von Dr. H. Ritter Hankiewicz Ministerialrath" Wien 1887. Recenzya w „Kwartalniku histor. lwowskim" 1887 str. 605.

Ryszard Antoni „Katalog wystawy starożytnych przedmiotów w Warszawie" 1887 roku urządzonej. Recenzya w „Kwartalniku historycznym lwowskim" 1887 str. 606—7.

Ryszard Antoni „Solidy Bolesława z napisem sławiańskim". Krytyka dzieła p. K. Bołsunowskiego pod tym tytułem w Kijowie wydanego, podana w „Zapiskach Numizmatycznych" Nr. 15 r. 1888 i w „Kwartalniku historycznym lwowskim" Czerwiec Zeszyt III 1888 r. Czytaj także wiadomość p. Dra Antoni J. (Rolle) podaną w „Kraju petersburgskim" Nr. 6, w „Przeglądzie Literackim" str. 15 z dn. 5/17 lutego 1888 r.

Siedlecki X. Jan „O medalu śgo Benedykta i koronce ku czci Pana Jezusa" Kraków 1887 32ª stron 48.

Starzeński Hr. Edm. „Katalog wystawy dzieł sztuki polskiej oraz starożytności związek z dziejami Polski mających urządzonej staraniem Edmunda Hr. Starzeńskiego w Kołomyi od 1 lutego do 1 marca 1888 roku". Kołomyja 8⁰ str. 13. W szkatułach Nr. 12, 13, 14, 15, 16 i 19 wymienia zbiory monet medali rzymskich, greckich i polskich.

Stronczyński Kazimierz „Pomniki książęce Piastów, lenników dawnej Polski — Pieczęcie, budowle, groby, monety i inne starożytności". Piotrków 1888 r. 4⁰ str. 299 i 22 tablic litografowanych i z drzeworytami w tekscie. Recenzye podał X. Ign. Polkowski w „Kłosach" 1888 Maj.

Znany Antykwaryusz ze Sztockholmu Henryk Bukowski. Artykuł w „Kurjerze porannym Warszawskim" Nr. 231 z dn. 22 sierpnia 1887.

Antoni Ryszard.

Objaśnienie rycin na tablicach XXXIX i XXXX.

Nr. 543. Grosz mołdawski Aleksandra.

Nr. 544 Grosz koronny Zygmunta I-go z 1527 r. napis otokowy rozdzielają listki.

Nr. 545. *Zygmunt I grosze pruskie* 1534 r. PRVSSI, Nr. 546 PRVSSIE Nr. 548 1530 r. PRVS, Nr. 549 *grosze gdańskie* 1538 r. PRVSSI, Nr. 550 *grosz elbląski* r. 1533 ✱ PR | ELBINGK, Nr. 552 Szeląg elblągski r. 1532 PRV | ELBINK.

Odmiany nie zamieszczone w Vossbergu.

Nr. 547. *Zygmunt I* półgrosz litewski z r. 1519 rok mylny 5119 (!)

Nr. 551. Denar *Alberta Fryderyka* z r. 1572.

Nr. 553. Szeląg *Alberta* z r. 1530, SOLIDV ✱ niezamieszczony w Vossbergu.

Nr. 555 *Zygmunt August*. Półgrosze litewskie, dwie odmiany z r. 1557, Nr. 554 z r. 1560 s. g. ✱ SIGIS.

Nr. 557. *Stefan Batory* Szeląg litewski 1582 r. STEPHAN, Nr. 558 grosz gdański z r. 1577 + CHRISTE (gołąb), Nr. 560 grosze gdańskie z r. 1579, STEPHAN ✱, Nr. 561, POL. M. D. P ✱ odmiany niezamieszczone w Vossbergu.

Nr. 559. Trojak rygski z r. 1581, STEPH.

Nr. 562. *Zygmunt III* Trojak koronny z r. 1596 liczba lat na s. g. i s. o., Nr. 566 i 567 Szelągi koronne z r. 1596 i 91, Nr. 563 Szóstak koronny z r. 1625 bez liczby wartości (VI).

Nr. 564 *Jan Kazimierz* Ort koronny z r. 1658, A—T (ozdoby) 1—8.

Nr. 565. Półtorak koronny z r. 1659. S. G. JO. CASI. S. O. MONET.

Nr. 568. Medal na pamiątkę polskiej pielgrzymki do Rzymu odbytej w kwietniu 1888 r. z okazyi 50 letniego jubileuszu kapłaństwa papieża Leona XIII. Wybito jeden egzemplarz w złocie wagi 20 dukatów ofiarowany papieżowi przez pielgrzymów, 15 w srebrze i 100 w brązie.

Medale bite na pamiątkę pobytu cesarza Franciszka Józefa I-go w Galicyi w r. 1880 Nr. 560 nakładem M. Kurnatowskiego. Jeden egzemplarz w złocie ofiarowany cesarzowi w Krakowie, oprócz tego bity w srebrze, brązie i brytanice. Nr. 570 nakładem J. Schapiry we Lwowie w srebrze i brązie. Nr. 571 nakładem W. G(łowackiego) w srebrze, brązie i brytanice. Nr. 572 nakładem przedsiębiorcy wiedeńskiego bity w mosiądzu.

Nr. 573. Medal Artura Grottgera na pamiątkę odsłonięcia pomnika we Lwowie w r. 1880 bity nakładem M. Kurnatowskiego w srebrze, brązie i brytanice.

Nr. 574. Medal Adama Mickiewicza na pamiątkę 25-letniej rocznicy śmierci bity nakładem M. Kurnatowskiego w srebrze, brązie i brytanice.

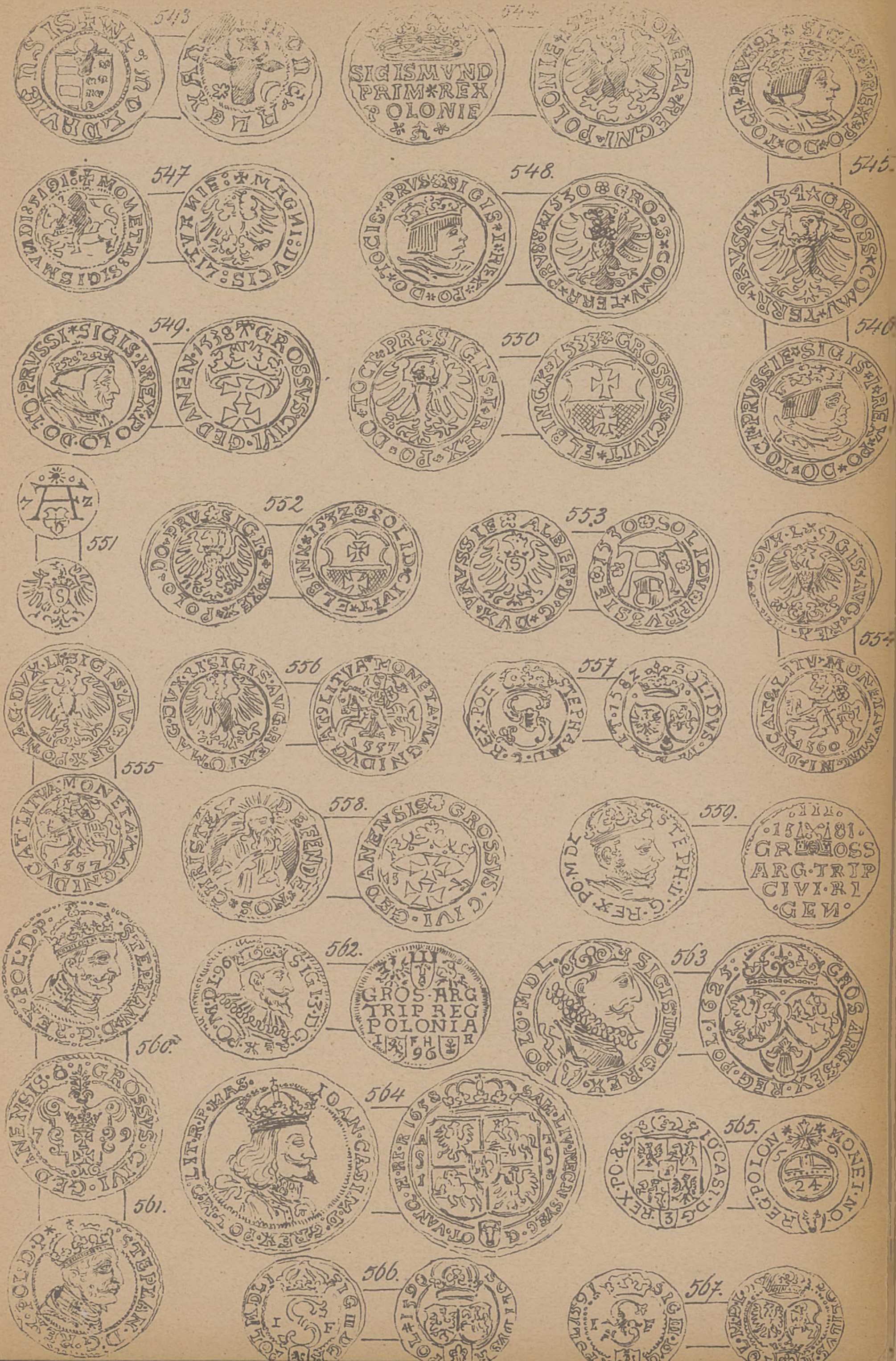
Nr. 575. Medal Jana Długosza na pamiątkę 400 letniej rocznicy śmierci bity nakładem W. Głowackiego w srebrze, brązie i brytanice.

Nr. 576. Medal Franciszka Karpińskiego na pamiątkę odsłonięcia pomnika w Kołomyi w r. 1880 bity nakładem M. Kurnatowskiego w srebrze, brązie i brytanice.

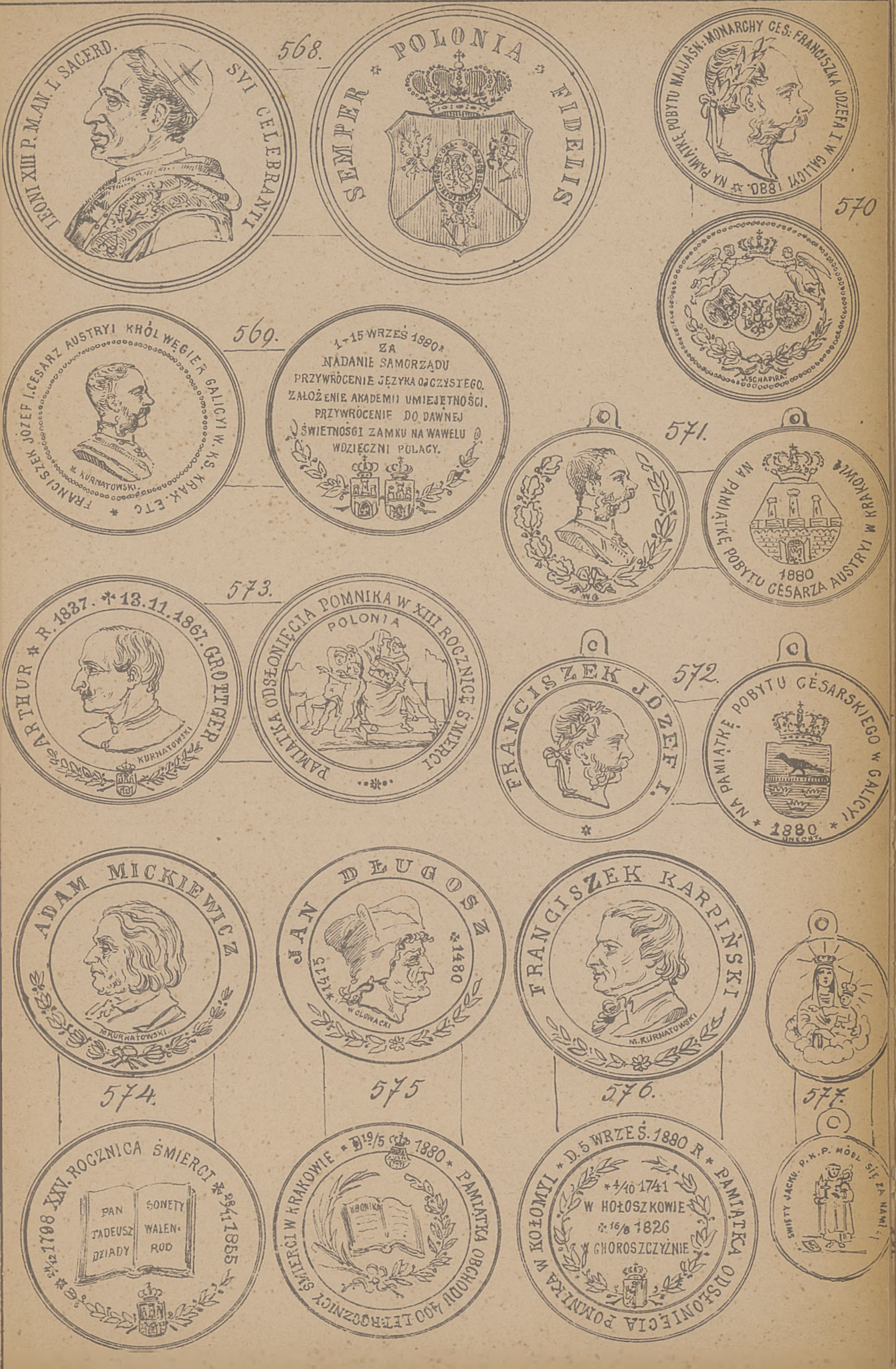
Nr. 577. Medalik Matki Boskiej Różańcowej S. O. St. Jacek. Bity w mosiądzu.

Dołącza się Tablica XXXIX i XXXX nieznanych monet i medali.

Redaktor i wydawca M. Kurnatowski. Druk Wł. L. Anczyca i Sp. pod zarządem J. Gadowskiego

543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567

568.
LEONI XIII P. M. AN. I. SACERD. SVI CELEBRANTI
SEMPER POLONIA FIDELIS
NA PAMIĄTKĘ POBYTU NAJJAŚN: MONARCHY CES: FRANCISZKA JÓZEFA I. W GALICYI 1880.
570
J. SCHAPIRA
569.
FRANCISZEK JÓZEF I. CESARZ AUSTRYI KRÓL WĘGIER GALICYI W. KS. KRAK. ETC.
M. KURNATOWSKI
1–15 WRZEŚ 1880.
ZA
NADANIE SAMORZĄDU
PRZYWRÓCENIE JĘZYKA OJCZYSTEGO.
ZAŁOŻENIE AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.
PRZYWRÓCENIE DO DAWNEJ
ŚWIETNOŚCI ZAMKU NA WAWELU
WDZIĘCZNI POLACY.
571.
NA PAMIĄTKĘ POBYTU CESARZA AUSTRYI W KRAKOWIE
1880
573.
ARTHUR R. 1837. 13.11.1867. GROTTGER
KURNATOWSKI
PAMIĄTKA ODSŁONIĘCIA POMNIKA W XIII ROCZNICĘ ŚMIERCI
POLONIA
FRANCISZEK JÓZEF I.
572.
NA PAMIĄTKĘ POBYTU CESARSKIEGO W GALICYI
1880
ADAM MICKIEWICZ
M. KURNATOWSKI
JAN DŁUGOSZ
1415
1480
FRANCISZEK KARPIŃSKI
M. KURNATOWSKI
574.
575.
576.
577.
24/12 1798 XXV. ROCZNICA ŚMIERCI 26/11 1855
PAN TADEUSZ DZIADY
SONETY WALENROD
PAMIĄTKA OBCHODU 400 LET. ROCZNICY ŚMIERCI W KRAKOWIE D. 19/5 1880
KRONIKA
PAMIĄTKA ODSŁONIĘCIA POMNIKA W KOŁOMYI D. 5 WRZEŚ. 1880 R.
4/10 1741
W HOŁOSZKOWIE
16/8 1826
W CHOROSZCZYŹNIE
ŚWIĘTY JACKU P. N. P. MÓDL SIĘ ZA NAMI.